

4. Солдатова Г. У., Шайгерова Л. А., Прокофьева Т. Ю., Кравцова О. А. *Психодиагностика толерантности личности М. : Смысл, 2008. 172 с.*

5. Бойко В. В. *Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и других. М.: «Филин», 1996. 472 с.*

6. Панасенко Е. *Формування комунікативної толерантності в майбутніх практичних психологів: теоретикоприкладний аспект. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Вип. 10. Слов'янськ, 2019. С. 127–140.*

3.4. ЗОВНІШНЯ АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У контексті розбудови української вищої школи не втрачає актуальності питання поглиблення культурних та наукових зв'язків із зарубіжними закладами освіти. Міжнародне співробітництво сприяє об'єктивності, прозорості, конкурентоздатності освіти, де навчальний заклад має забезпечити належне навчання та сприяти ефективному використанню студентського творчого та наукового потенціалу.

Академічна мобільність – це можливість учасників освітнього процесу (студентів, викладачів та ін.) навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність у іншому закладі вищої освіти або науковій установі на території України чи поза її межами (ст.1 Закону України «Про вищу освіту»).

Право студентів на академічну мобільність регулюється Законом України «Про вищу освіту», Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженим постановою КМУ від 12 серпня 2015 р. № 579. Окрім цього, заклади вищої освіти приймають внутрішні правові акти щодо реалізації права на академічну мобільність. Такі акти діють у провідних (Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (КНУ), Київському національному лінгвістичному університеті (КНЛУ), Національному університеті «Львівська політехніка») та інших навчальних закладах [1].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», студенти мають право на академічну мобільність (в межах України та за її

межами). Студенти, які реалізують це право, не відраховуються з університету, за ними зберігається місце та стипендія (ст. 46, 62). Виплата стипендії зберігається у повному обсязі, якщо студент не отримує фінансування в межах програми мобільності або отримує лише частково (програма покриває вартість проживання, а кошти на дорожні витрати не передбачено).

Положенням про порядок реалізації цього права визначено наступні форми академічної мобільності: навчання за програмами академічної мобільності; мовне стажування; наукове стажування. Академічна мобільність може бути внутрішньою та зовнішньою, коли обраний університет чи установа знаходяться за кордоном. Об'єктом нашого дослідження є саме зовнішня академічна мобільність.

Академічна мобільність може бути також ступеневою, якщо студент навчається у закладі вищої освіти, аби здобути освітній ступінь (бакалавра або магістра), або кредитною, коли в результаті навчання студент вивчає певні навчальні дисципліни або набуває компетентностей та інших результатів (які не оцінюються в кредитах ЄКТС, проте можуть бути визнані закладом постійного місця навчання).

Формування єдиного світового освітнього простору, на думку філологині Гришук Ю., відбувається через зближення підходів різних країн до організації освіти, а також через визнання документів про освіту інших країн [2]. І саме академічна мобільність і є однією з необхідних умов формування спільного освітнього простору [2].

Аналіз наукових джерел свідчить, що дослідження академічної мобільності стало предметом детального вивчення українських та зарубіжних науковців: Я. Болюбаш, С. Вінсент-Ланкрін, Б. Герасимів, В. Гришак, Ю. Гришук, Г. Лаурейс, С. Маргінсон, Ф. Мюхе, Дж. Найт, Х. Ріддер-Сімоенс, О. Співаковського, М. Степко, Л. Сушенцевої, У. Тайхлер та інших. На необхідності подальшої співпраці університетів із зарубіжними організаціями та освітніми установами наголошують: І. Мінгазутдінов, С. Тютченко, С. Шмельова та О. Шнирков.

Метою нашого дослідження є пошук ефективних шляхів стимуляції міжнародної академічної мобільності серед студентів та викладачів вищих закладів освіти.

Результати нашого дослідження можуть стати у нагоді працівникам МОН, керівникам навчальних закладів освіти, викладачам та студентам.

Відповідно до мети ми визначили кілька завдань:

- дослідити стан академічної мобільності в умовах сучасного освітнього простору;
- схарактеризувати основні недоліки та проблеми академічної мобільності в Україні;
- окреслити перспективи та оптимальні засоби їх мінімізації.

У світі академічна мобільність має системний, організований на рівні державної політики характер, а в Україні вона залишається спонтанним та індивідуальним явищем. Проте кількість іноземних студентів, що їдуть на навчання до України, зростає.

З 2010 року іноземні студенти мають право обирати мову навчання, частіше обирають англійську, проте не всі вищі навчальні заклади мають можливість забезпечити навчання англійською мовою (подекуди викладаються англійською лише окремі предмети, а здобувачі освіти зацікавлені у вивченні цілої програми за певною спеціальністю). Виправдано змістовий компонент професійної освіти передбачає збільшення годин на опанування іноземної мови, адже одна із проблем полягає у браку різногалузевих спеціалістів, здатних викладати свій предмет іноземною мовою.

Також постійно збільшується кількість українців, що їдуть на навчання за кордон (найчастіше – до Польщі, Німеччини, Росії, Чехії, Італії, США, Іспанії, Франції, Канади та Австрії).

Одним із чинників, що приваблюють українського студента (окрім перспективи працевлаштування за межами України в подальшому, можливості отримання стипендії, безпеки та забезпечення особистих прав та свобод, відсутності корупції, якості і сучасний контент освітньої програми та можливість вибору дисциплін) є доступність реальної академічної мобільності в рамках певної програми, фінансованої ВНЗ або іншими організаціями.

В найближчій перспективі перед нашим суспільством постане вкрай серйозна проблема: на українському ринку праці

(який вже потерпає) критично бракуватиме висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, здатних адекватно реагувати на виклики сьогодення.

В усіх європейських країнах спостерігається тенденція до погіршення демографічної ситуації. Населення старіє, більша кількість людей помирає, аніж народжується (для порівняння: в Уганді більше 50% населення складають діти віком до 14 років).

Тому світові фахівці в галузі міграційної політики, працевлаштування та торгівлі включилися в процес регламентації, організації та фінансування академічної мобільності (ЮНЕСКО, ОЕСР, ЄБРР, Світовий Банк тощо), адже вони усвідомлюють виклики та цілеспрямовано намагаються подолати наслідки за рахунок створення привабливих умов для освіти і проживання молоді з інших країн.

Сьогодні за кількістю студентів, які навчаються за кордоном, попереду азіатські країни – Китай, Індія та Південна Корея (що не тільки фінансують академічні обміни студентів, але і активно залучають закордонних фахівців до викладання у своїх вищих навчальних закладах). Після навчання за кордоном студенти з цих країн, здебільшого, повертаються працювати на батьківщину, де їм гарантоване визнання диплома міжнародного зразка (на відміну від України) та гідна платня за кваліфіковану працю.

Українське ж суспільство, на нашу думку, недостатньо переймається збереженням генофонду та створенням умов для освіти і працевлаштування прогресивної молоді та кваліфікованих спеціалістів.

За міжурядовими та міжвідомчими угодами, щорічно їде вчитися за кордон близько двох сотень осіб. У рамках прямих угод між українськими та закордонними освітніми закладами щорічно кілька тисяч осіб стажуються за кордоном.

Закордонне навчання й стажування за кошти держави або Євросоюзу становить лише кілька відсотків від офіційно оголошеної кількості. Затвердження низки документів та положень про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів не сприяє академічній мобільності.

Стажування викладачів українських вищих навчальних закладів обов'язково відбивається на рейтингу, проте здійснюється, здебільшого, коштом викладачів, не

координується і не фінансується закладом або державою. В окремих ВНЗ тривале стажування за кордоном навіть не зараховується як підвищення кваліфікації, що, в свою чергу, негативно відбивається на мотивації викладача до участі у програмах академічної мобільності.

Спільні наукові проекти із провідними європейськими університетами мають поодинокий характер. Укладання договорів про обмін кадрами часто має однобічний характер: іноземні університети можуть профінансувати своїх фахівців, а вітчизняні – ні. Фінансування академічної мобільності МОН України пропонує здійснювати за рахунок коштів ВНЗ, фондів підтримки та розвитку вищої освіти, грантів, тощо [3]. Отже, фінансовий чинник – суттєва перешкода розбудови вітчизняної освіти.

Стосовно проблем також варто відзначити, що на тлі пандемії COVID-19 спостерігаємо зменшення кількості стажувань за межами України. Значно сприяло б академічній мобільності (в умовах пандемії) створення інформаційної бази даних щодо світових університетів, інтернаціоналізація навчальних планів, розробка мережевих ресурсів, організація служб для адаптації студентів у новому середовищі, підвищення кваліфікації та перепідготовки для викладачів.

Освітню мобільність у світі забезпечує низка спеціальних програм із багатомільйонними бюджетами. Щороку спостерігаємо збільшення академічної співпраці за рахунок участі українців у таких програмах: «ЄС Темпус», «Стипендіальна програма фонду Фулбрайта», «Програма імені Жана Моне», «Seven Framework Programme for Research», «Erasmus». Наприклад, за останні два десятиліття програмою «Erasmus» скористалися понад 1,7 мільйонів (!) громадян ЄС, і поодинокі ВНЗ України, які мають реальні партнерські зв'язки.

Загалом по Україні за 2019 та 2020 роки за напрямом «Розвиток потенціалу вищої освіти Програми Європейського Союзу «Erasmus+» схвалено 19 проектів. В 2020 році виграно було 10 проектів, в 2019 році – 9 проектів.

Збільшення ефективної академічної мобільності можливе лише за умови створення цілісної системи національної академічної мобільності, що включає розробку нормативно – правового та економічного механізмів.

Професійна мобільність студентів, викладацького та адміністративного складу сприятиме конкурентноспроможності національної освітньої системи та залученню іноземних студентів до навчання в Україні.

Академічна мобільність сприятиме інтеграції майбутнього спеціаліста у міжнародну академічну спільноту в рамках глобального професійного простору, що відіб'ється на розвиткові інтеркультурної компетентності та збільшить шанси на творчу та професійну самореалізацію [2].

Отже, варто розробити механізми та сприяти мотивації викладачів та студентів до участі у проектах, що передбачають академічну мобільність як у межах України, так і за кордоном.

Вітчизняним закладам освіти також варто поглиблювати співпрацю із закордонними освітніми та неурядовими установами з метою уможливлення академічного обміну, проведення наукових досліджень та стажування.

Наразі, в умовах світової пандемії освітяни мають посилити роботу із популяризації міжнародних навчальних платформ, онлайн курсів та ресурсів, дискусійних клубів, участь у яких дозволяє дистанційно підвищувати професійний рівень.

Джерела та література

1. Освіта. URL: https://osvita.ua/vnz/high_school/71057/ (дата звернення: 17.02.2021).

2. Грищук Ю.В. Міжнародна академічна мобільність в Україні: проблеми та перспективи. URL: <http://education.unian.net/ukr/detail/1915562.2> (дата звернення: 17.02.2021).

3. Урядовий портал. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/akademichna-mobilnist-yak-faktor-integracii-ukraini-u-svitoviyu> (дата звернення: 17.02.2021).

4. Гуляєва Н. М. Мобільність викладачів і студентів: проблеми та орієнтири. Матеріали VI щорічної міжнародної конференції «Розбудова менеджмент-освіти в Україні» (17–19 лютого 2005 року м. Дніпропетровськ). К.: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. С. 76–81.

5. Освітологічний дискурс, 2014, No 2 (6) 38. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33686818.pdf> (дата звернення: 17.02.2021).

6. Освітній портал Педпреса 24.05.2013 р. URL: <http://pedpresa.com.ua/blog/inozemni-studenty-prynesly-ukrajini-ponad-4-milyardy-hryven.html> (дата звернення: 17.02.2021).

7. Карпенко М. М. *Пріоритети розвитку вищої освіти в Україні в руслі загальноєвропейських тенденцій*. URL: www.niurr.gov.ua (дата звернення: 17.02.2021).

8. Федорова І. І. *Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору*. URL: http://osvita.ua/abroad/higher_school/39508/ (дата звернення: 17.02.2021).

3.5. ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ АГРАРНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У ХХІ столітті вища освіта постає перед новими викликами щодо підготовки майбутнього фахівця до ефективної професійної діяльності в епоху глобалізації полікультурного світу. Одним із актуальних напрямів є розвиток таких якостей як, уміння успішно спілкуватися та співпрацювати з колегами з різних країн світу. Сучасні фахівці працюють в полікультурному середовищі, не втрачаючи національну ідентичність, з одного боку, а з іншого – формуючи транснаціональну свідомість в межах світового співтовариства. Сьогодні комунікативні уміння в сфері міжкультурних відносин стають складовою професіоналізму фахівців аграрного профілю. Отже, нині формування полікультурної компетентності майбутнього фахівця аграрного профілю є одним із необхідних завдань вищої аграрної освіти України .

Питання формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців різного профілю висвітлено у сучасних педагогічних дослідженнях С. Авхутської, Л. Гончаренко, М. Гулич, Д. Коврей В. Кузьменко (формування полікультурної компетентності вчителів); Л. Мелько (формування полікультурної компетентності студентів-міжнародників); О. Зеленської (формування полікультурної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів); М. Моцар (формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів); О. Біди, В. Дзямко, Н. Маринець (формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців